

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδότησης: 6/2022

ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Τμήμα Ε΄

Συνεδρίαση της 2ας-2-2022

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Νίκη Μαριόλη, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Κωνσταντίνος Γεωργάκης, Δημήτριος Μακαρονίδης, Ευαγγελία Σκαλτσά, Μαρία Σπάσου, Αθανάσιος Θεοχάρης, Ευστράτιος Ηλιαδέλης, Μαρία Δεληγιάννη, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Μαρία Οικονόμου, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο)

Αριθμ. Ερωτήματος: Το με αρ.πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ ΓΔΑΠΚ/ΔΤΠΠΑ/ΤΕΙΑΣΑ/273250/22-07-2021 έγγραφο του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Διεύθυνση Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών, Τμήμα Εποπτείας Ιδιωτικών Αρχαιολογικών Συλλογών και Αρχαιοπωλείων, με το οποίο επικαιροποιήθηκε και συμπληρώθηκε το με αρ. πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ ΓΔΑΠΚ/ΔΤΠΠΑ/ΤΕΙΑΣΑ/335242/236225/3155/838/01-07-2020 ερώτημα της ίδιας υπηρεσίας.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται: α) Εάν είναι δυνατόν να ολοκληρωθεί η διοικητική διαδικασία αναγνώρισης ιδιώτη ως συλλέκτη, σε ανανέωση προηγούμενης άδειάς του, μετά από αίτηση που έχει υποβληθεί το έτος 2003, β) Πώς πρέπει να χειριστεί η υπηρεσία το ζήτημα της κατοχής των αντικειμένων της συλλογής την οποία διατηρούσε ο αιτών από κοινού με τον αδελφό του και γ)

Ποιά είναι η νομική ισχύς της μεταγενέστερης συμφωνίας των δύο αδελφών σχετικά με την μεταξύ τους διανομή των αντικειμένων της συλλογής.

.....

Στο πιο πάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Ε΄) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό.

Από τα έγγραφα της ερωτώσας υπηρεσίας και τα στοιχεία του φακέλου που τα συνοδεύουν προκύπτει το ακόλουθο ιστορικό:

1. α) Με την ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/ΤΩΝ/Β/Φ18/17259/1049/6.12.1975 υπουργική απόφαση χορηγήθηκε άδεια κατάρτισης Ιδιωτικής Συλλογής Εικόνων στον Ι. Κ. και στον γιό του Κ.Κ., με την προϋπόθεση της τήρησης των διατάξεων του Κ.Ν5351/1932 Περί Αρχαιοτήτων. Η συλλογή αριθμούσε αρχικά σαράντα έξη (46) εικόνες και στη συνέχεια εμπλουτίστηκε με άλλες πέντε (5) καθώς και με ένα (1) βημόθυρο, για τα οποία υποβλήθηκε σχετική δήλωση. Με την ΥΠΠΟ /ΑΡΧ/ Β2/Φ24 /8062/101/22.2.1989 υπουργική απόφαση η ανωτέρω αρχική άδεια επεκτάθηκε με την χορήγηση άδειας συλλογής εικόνων και στον άλλο γιό του Ι. Κ., τον Χ.-Ν. Κ. Με το υπ' αριθμ. πρωτ. 329/16-03-1990 οι Κ.Κ. και Χ.-Ν. Κ. ενημέρωσαν την υπηρεσία για τον θάνατο του πατέρα τους, Ι.Κ., και ζήτησαν την έγκριση της μεταφοράς της συλλογής από την κατοικία του Χ.-Ν. Κ. στην οποία στεγαζόταν μέχρι τότε, στην κατοικία του Κ.Κ., λόγω μεταβίβασης της πρώτης σε τρίτο πρόσωπο.

β) Μετά την εισαγωγή και θέση σε ισχύ του νόμου 3028/2002 (ΦΕΚ Α΄153) για την προστασία των αρχαιοτήτων και της πολιτιστικής κληρονομιάς, η τότε αρμόδια Εφορεία Αρχαιοπωλείων και Ιδιωτικών Αρχαιολογικών Συλλογών, με το υπ' αριθ. 988/26-8-2002 έγγραφο της προς καθένα από τους συλλέκτες Κ.Κ. και Χ.Ν. Κ., τους ενημέρωσε σχετικά με τις ενέργειες στις οποίες έπρεπε να προβούν προκειμένου να αναγνωριστούν ως συλλέκτες σύμφωνα με την προβλεπόμενη στη μεταβατική διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 73 του νέου νόμου, διαδικασία, εντός χρονικού διαστήματος 18 μηνών από την δημοσίευση του νόμου (28-6-2002). Στην πρόσκληση αυτή ανταποκρίθηκε μόνο ο ένας εκ των αδελφών, και συγκεκριμένα ο Κ.Κ., ο οποίος με την υπ' αρ. πρωτ. 1695/5-12-2003 αίτησή του ζήτησε να αναγνωρισθεί ως συλλέκτης, γνωρίζοντας παράλληλα στην υπηρεσία ότι η συλλογή

του αποτελείτο από δύο ενότητες: Η μία αφορούσε σε εικόνες που εντάσσονταν στην συλλογή των μελών της στενότερης οικογένειάς του, δηλαδή του ίδιου, της συζύγου και των δύο τέκνων του, το περιεχόμενο της οποίας αποτυπώθηκε σε σχετικό κατάλογο και η δεύτερη αφορούσε σε ενότητα εικόνων που από κοινού κατείχε με τον αδελφό του Χ.-Ν.Κ., ο οποίος όμως δεν είχε υποβάλλει δική του αίτηση για την αναγνώριση της συλλεκτικής του ιδιότητας. Επί της αιτήσεως αυτής και παρόλο που πραγματοποιήθηκε επανέλεγχος της συλλογής (σχετ. η 2337/5-10-2005 αναφορά του αρμοδίου αρχαιολόγου) δεν έχει εκδοθεί μέχρι σήμερα η σχετική διοικητική πράξη, ενώ ο Χ.-Ν. Κ. δεν υπέβαλε εντός της οριζόμενης 18/μηνιαίας προθεσμίας αυτοτελή αίτηση αναγνώρισης της ιδιότητάς του ως συλλέκτη.

γ) Σε μεταγενέστερο χρόνο ο Χ.-Ν. Κ., υπέβαλε την από 26-8-2014 (αριθ. πρωτ. Φ.4/1975/26-8-2014) αίτησή του προς την Υπηρεσία, με την οποία εκδήλωσε την πρόθεσή του να μεταβιβάσει με πώληση σε τρίτο πρόσωπο την εικόνα του Αγίου Φανουρίου, που αποτελούσε μέρος της συλλογής που συγκατείχε με τον αδελφό του Κ.Κ., ο οποίος με την σειρά του και με την από 10-7-2015 επιστολή του παρείχε από τη δική του πλευρά την συγκατάθεσή του για την μεταβίβαση. Η υπηρεσία ενημέρωσε τον ενδιαφερόμενο Χ.-Ν. Κ., με το υπ' αριθ. Φ.4/1975/29-8-2014 έγγραφό της, ότι προκειμένου να προωθηθεί προς εξέταση στο Κ.Α.Σ. το αίτημα διάσπασης της συλλογής (με την μεταβίβαση αντικειμένου της) θα έπρεπε να προηγηθεί ο απαιτούμενος επανέλεγχος αυτής. Ο επανέλεγχος πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο του 2014 και προέκυψε ότι η συλλογή που από κοινού κατείχε με τον αδελφό του αριθμούσε αρχικά 52 πενήντα δύο εικόνες (πλην μίας εικόνας της με αριθ. 22 με θέμα την Κοίμηση της Θεοτόκου, που είχε πωληθεί στον Ι.Μ. κατόπιν έκδοσης της ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β2/Φ.24/62260/581/6-12-1984 εγκριτικής υπουργικής απόφασης). Παράλληλα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 31 παρ. 11 του ν. 3028/2002, ακολούθησε αλληλογραφία με τις υπηρεσίες του ΥΠΠΟΑ (Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, Βυζαντινό & Χριστιανικό Μουσείο, Εφορείες Αρχαιοτήτων Καστοριάς, Ιωαννίνων και Ημαθίας) προκειμένου να διαπιστωθεί το ενδιαφέρον τους για την απόκτηση της εικόνας προς εμπλουτισμό των συλλογών τους, εκδηλώθηκε δε ενδιαφέρον από την ΕΦΑ Ημαθίας, ενώ σύμφωνα με επικαιροποιημένα στοιχεία η εικόνα χρονολογήθηκε στο β' τέταρτο του 15ου αι).

δ) Κατόπιν των παραπάνω, με το ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΔΕΑΜΤΠΠΑ/ΤΕΙΑΣΑ/215543/129289/4965/1009/1-7-2016 έγγραφο της ίδιας ερωτώσας υπηρεσίας υποβλήθηκαν προς το Γραφείο Νομικού Συμβούλου του ΥΠΠΟΑ τα ακόλουθα ερωτήματα: 1) εάν

είναι δυνατόν να προχωρήσει η διοικητική διαδικασία αναγνώρισης ιδιώτη ως συλλέκτη μετά από αίτηση που έχει υποβληθεί το έτος 2003 και ii) εάν η σχετική διοικητική πράξη μπορεί να εκδοθεί και στο όνομα άλλου προσώπου μη αιτήσαντος την έκδοση αυτής, σε αρνητική δε περίπτωση εάν το γεγονός αυτό εμποδίζει την αναγνώριση ως συλλέκτη του πρώτου. Επί αρνητικής απαντήσεως επί του α' σκέλους, ποιός ο τρόπος χειρισμού της υπόθεσης από την Διοίκηση. Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης ενώπιον του Ε' Τμήματος του ΝΣΚ, στη συνεδρίαση της 9ης-5-2017, αποφασίστηκε η αναβολή διατύπωσης γνωμοδότησης για να ζητηθεί η συναίνεση του Χ.-Ν. Κ. προκειμένου να εκδοθεί η σχετική διοικητική πράξη μόνο στο όνομα του αιτηθέντος την έκδοσή της, Κ.Κ., για όλη την συλλογή.

ε) Στη συνέχεια, οι δυο αδελφοί Κ. Κ. και Χ.-Ν. Κ., με τις υπ' αριθμ. πρωτ. 212463/149720/18-04-2019 και 197574/138784/12-04-2019, αντίστοιχα, επιστολές τους προς την υπηρεσία, αφενός ισχυρίστηκαν ότι επιθυμία τους, άσχετα από την παράλειψη υποβολής αυτοτελούς αίτησης εκ μέρους του Χ.-Ν. Κ., ήταν να αναγνωριστούν και οι δυο ως συλλέκτες επί της ενιαίας συλλογής, και όχι μόνο ο ένας, αφετέρου διαμαρτυρήθηκαν τόσο για την καθυστέρηση έκδοσης της σχετικής διοικητικής πράξης, όσο και για την καθυστέρηση προόδου της διαδικασίας μεταβίβασης της εικόνας του αγίου Φανουρίου. Παράλληλα, διαβίβασαν το από 30-05-2018 ιδιωτικό συμφωνητικό διανομής μεταξύ τους των αντικειμένων της συλλογής, με το οποίο δημιουργούνται δυο αυτοτελείς ενότητες (συλλογές) εικόνων, τα αντικείμενα καθεμιάς από τις οποίες καταγράφονται στους καταλόγους (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι ΚΑΙ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ) που επισυνάπτονται στο συμφωνητικό. Ενόψει των νέων δεδομένων, με το υπ' αριθμ. 1513838/Φ 4681/17-12-2019 έγγραφο του χειριστή του ερωτήματος προς την ερωτώσα υπηρεσία, ζητήθηκε η επαναδιατύπωση ή η ανάκλησή του.

2. Μετά τα παραπάνω, με τα ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΤΠΠΑ/ΤΕΙΑΣΑ/335242/236225/3155/838/01-07-2020 και ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΤΠΠΑ/ΤΕΙΑΣΑ/273250/22-07-2021 έγγραφα της ερωτώσας υπηρεσίας, διατυπώνεται εκ νέου ο προβληματισμός της ως προς την δυνατότητα ολοκλήρωσης της διοικητικής διαδικασίας αναγνώρισης του Κ.Κ. ως συλλέκτη, με βάση την αίτηση που έχει καταθέσει στην Υπηρεσία στις 4-12-2003, καθώς και ως προς τον χειρισμό του ζητήματος της κατοχής των αρχαίων της συλλογής, δεδομένου ότι δεν υφίσταται αυτοτελής διοικητική πράξη περί αναγνώρισης των ανωτέρω συλλεκτών ως κατόχων τους. Περαιτέρω, ερωτάται ποιά

είναι η νομική ισχύς του ιδιωτικού συμφωνητικού διανομής των αντικειμένων της συλλογής.

Νομοθετικό Πλαίσιο

3. Στα άρθρα 21, 23, 24, 28, 31 και 73 του ν. 3028/2002 (Α΄153), όπως κωδικοποιήθηκε με το ν. 4858/2021 (Α΄ 220) «Κύρωση Κώδικα νομοθεσίας για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς», ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 21. 1. Τα αρχαία κινητά μνημεία που χρονολογούνται έως και το 1453 ανήκουν στο Δημόσιο κατά κυριότητα και νομή, είναι ανεπίδεκτα χρησικτησίας και είναι εκτός συναλλαγής κατά την έννοια του άρθρου 966 του Αστικού Κώδικα.....
.....4. Το δικαίωμα κυριότητας σε άλλα κινητά μνημεία μεταγενέστερα του 1453 ασκείται υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις του παρόντος νόμου.

Άρθρο 23. Κατοχή κινητών μνημείων

1. Με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου, μπορεί να χορηγείται σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο άδεια κατοχής κινητού αρχαίου μνημείου του οποίου η κυριότητα ανήκει στο Δημόσιο.

2. Άδεια κατοχής χορηγείται στο πρόσωπο που δηλώνει, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 24, κινητό αρχαίο που χρονολογείται έως και το 1453, ύστερα από σχετική αίτησή του, εκτός εάν: α) το αρχαίο είναι ιδιαίτερα μεγάλης επιστημονικής ή καλλιτεχνικής σημασίας και είναι ανάγκη να βρίσκεται υπό την άμεση προστασία του Δημοσίου, β) ο αιτών δεν διασφαλίζει την ικανοποιητική φύλαξη και διατήρησή του, ιδίως εάν δεν δηλώνει κατάλληλο τόπο για τη φύλαξή του ή γ) ο αιτών δεν παρέχει τα εχέγγυα για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του κατόχου και ιδίως αν έχει καταδικαστεί αμετάκλητα για κακούργημα ή παράβαση της νομοθεσίας για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ή για πλαστογραφία, δωροδοκία, κλοπή, υπεξαίρεση ή αποδοχή προϊόντων εγκλήματος.....

3. Όταν ο κάτοχος αρχαίου, που χρονολογείται έως και το 1453 αποβιώσει, χορηγείται άδεια κατοχής στον κληρονόμο του, εφόσον υποβάλλει σχετική αίτηση, εκτός εάν συντρέχουν οι αρνητικές προϋποθέσεις των περιπτώσεων β) και γ) της προηγούμενης παραγράφου. Η σχετική απόφαση εκδίδεται μέσα σε εύλογο χρόνο.. ..

Άρθρο 24. 1. Όποιος βρίσκει ή αυτός στον οποίο περιέρχεται κινητό αρχαίο που χρονολογείται έως και το 1453, οφείλει να το δηλώνει χωρίς υπαίτια καθυστέρηση στην πλησιέστερη αρχαιολογική, αστυνομική ή λιμενική αρχή και να το θέτει στη διάθεσή της.

2. Κάθε πρόσωπο το οποίο αποκτά την κυριότητα μνημείου μεταγενέστερου του 1453, που υπάγεται στις παραγράφους 1 β και 6 του άρθρου 20, οφείλει να υποβάλει χωρίς υπαίτια καθυστέρηση στις αρχές της προηγούμενης παραγράφου δήλωση για τον τρόπο με τον οποίο περιήλθε σε αυτό και για τα στοιχεία του προηγούμενου κατόχου.....

Άρθρο 28. Μεταβίβαση της κατοχής ή της κυριότητας κινητών μνημείων

1. Ο κάτοχος κινητού αρχαίου που χρονολογείται έως και το 1453, μπορεί να μεταβιβάζει την κατοχή του αφού γνωστοποιήσει στην Υπηρεσία την πρόθεσή του και τα στοιχεία του υποψήφιου κατόχου, ο οποίος υποχρεούται να υποβάλει αίτηση για άδεια κατοχής που χορηγείται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 23. Η σχετική πράξη εκδίδεται μέσα σε εύλογο χρόνο. Μεταβίβαση που γίνεται χωρίς την άδεια αυτή είναι άκυρη και τα κινητά μνημεία αναλαμβάνονται χωρίς διατυπώσεις από το Δημόσιο..... 5. Η μεταβίβαση της κυριότητας κινητού μνημείου, εκτός αυτών των παραγράφων 3 και 4, επιτρέπεται μετά από προηγούμενη γνωστοποίηση στην Υπηρεσία της σχετικής πρόθεσης, των στοιχείων του προσώπου προς το οποίο πρόκειται να μεταβιβασθεί, και, σε περίπτωση πώλησης, της τιμής και εφόσον παρέλθει χρονικό διάστημα ενός (1) μηνός από τη γνωστοποίηση χωρίς το Δημόσιο να ασκήσει δικαίωμα προτίμησης στην ίδια τιμή. Η μεταβίβαση που έγινε χωρίς τη γνωστοποίηση αυτή είναι άκυρη.7. Όποιος αποκτά την κυριότητα μνημείου αιτία θανάτου οφείλει να ειδοποιεί σχετικό την Υπηρεσία χωρίς υπαίτια καθυστέρηση

Άρθρο 31. Συλλέκτες μνημείων.

1. Ο νόμιμος κάτοχος ή κύριος κινητών αρχαίων, καθώς και ο κύριος νεότερων κινητών μνημείων που συνθέτουν ενιαίο σύνολο ή ενιαία σύνολα από καλλιτεχνική, ιστορική ή επιστημονική άποψη, μπορεί να αναγνωρίζεται ως συλλέκτης ύστερα από αίτησή του με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου. Η σχετική πράξη εκδίδεται μέσα σε εύλογο χρόνο. Η απόφαση εκδίδεται μετά από εκτίμηση του χαρακτήρα και της σημασίας της συλλογής και εφόσον ο αιτών παρέχει εγγυήσεις για την προστασία και τη διασφάλιση

κατάλληλων συνθηκών φύλαξης και διατήρησης των αντικειμένων της συλλογής, καθώς και για την τήρηση των λοιπών υποχρεώσεων του συλλέκτη.

Τις εγγυήσεις αυτές δεν παρέχει ο αιτών ιδίως αν έχει καταδικαστεί αμετάκλητα για κακούργημα ή παράβαση της νομοθεσίας για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ή για πλαστογραφία, δωροδοκία, κλοπή, υπεξαίρεση ή αποδοχή προϊόντων εγκλήματος. Το κώλυμα υπάρχει και για όσο χρόνο εκκρεμεί η ποινική δίωξη για μια από τις παραπάνω πράξεις.

2. Φυσικό πρόσωπο του οποίου το επάγγελμα σχετίζεται ή σχετιζόταν με την προστασία μνημείων ή είναι αρχαιοπώλης ή έμπορος νεότερων μνημείων ή υπάλληλος ή συνεργάτης φυσικών ή νομικών προσώπων που ασκούν παρόμοια επιχείρηση, δεν μπορεί να αναγνωρισθεί ως συλλέκτης αρχαίων.

3. Οι συλλέκτες έχουν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των κατόχων ή κυρίων μνημείων με την επιφύλαξη των παρακάτω διατάξεων.

4. Οι συλλέκτες οφείλουν να τηρούν κατάλογο με πλήρη περιγραφή και φωτογραφίες των αντικειμένων της συλλογής, να καταθέτουν αντίγραφο του στην υπηρεσία και να υποβάλλουν σε αυτή ανά εξάμηνο τουλάχιστον κατάλογο με τα νέα αντικείμενα της συλλογής.

5. Οι συλλέκτες μπορούν να εμπλουτίζουν τις συλλογές τους

6. Οι συλλέκτες απαγορεύεται να αποκτούν πολιτιστικά αγαθά για τα οποία υπάρχουν ενδείξεις ότι προέρχονται από κλοπή, παράνομη ανασκαφή ή άλλη παράνομη ενέργεια.....

7. Οι συλλέκτες οφείλουν να διευκολύνουν τη φωτογράφιση και μελέτη των μνημείων της συλλογής τους Έχουν δικαίωμα να αναπαράγουν και να διαθέτουν φωτογραφίες ή άλλες απεικονίσεις των μνημείων αυτών.....

8. Οι συλλέκτες μπορούν να παραχωρούν το δικαίωμα της πρώτης δημοσίευσης κάθε πρωτοεμφανιζόμενου στη συλλογή τους αρχαίου για μια τριετία, αφού ενημερώσουν την Υπηρεσία.

9. Οι συλλέκτες υποχρεούνται να διευκολύνουν την επίσκεψη συλλογής

10. Οι συλλέκτες ευθύνονται για τη διαφύλαξη της ενότητας της συλλογής. Η διάσπασή της είναι δυνατή μετά από άδεια του Υπουργού Πολιτισμού ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου, αφού εκτιμηθούν η σημασία της συλλογής και οι συνέπειες της διάσπασης. Η άδεια θεωρείται ότι έχει χορηγηθεί εάν παρέλθει άπρακτο τετράμηνο από την υποβολή της σχετικής αίτησης στην Υπηρεσία. Σε περίπτωση

χορήγησης άδειας για τη μεταβίβαση των επί μέρους μνημείων της συλλογής εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του άρθρου 28.

11. Οι συλλέκτες μπορούν να μεταβιβάσουν τα αντικείμενα της συλλογής τους στο σύνολό τους είτε στο Δημόσιο είτε σε μουσεία του άρθρου 45 ή σε πρόσωπα που είναι αναγνωρισμένοι συλλέκτες, αφού γνωστοποιήσουν στην Υπηρεσία την πρόθεσή τουςΕάν δεν τηρηθούν οι παραπάνω όροι, η μεταβίβαση είναι άκυρη.

12. Εάν αποβιώσει ο συλλέκτης, ο κληρονόμος του δικαιούται μέσα σε προθεσμία έξι (6) μηνών από την αποδοχή της κληρονομιάς ή την πάροδο της προθεσμίας αποποίησης της, να υποβάλει αίτηση αναγνώρισής του ως συλλέκτη.
.....13.

14. Εάν δεν συντρέχουν πλέον στο πρόσωπο του συλλέκτη μία ή περισσότερες προϋποθέσεις βάσει των οποίων αναγνωρίσθηκε η ιδιότητα αυτή ή παραβιαστούν διατάξεις του παρόντος άρθρου, η απόφαση αναγνώρισης μπορεί να ανακληθεί προσωρινά ή οριστικά. Η απόφαση ανακαλείται αυτοδικαίως αν ο συλλέκτης καταδικασθεί αμετάκλητα για κάποιο από τα αδικήματα της παραγράφου 1, οπότε τα αρχαία που βρίσκονται στην κατοχή του αναλαμβάνονται από το Δημόσιο. Εάν η ανάκληση γίνει για άλλο λόγο είναι δυνατή η διατήρηση της κατοχής τους.

Άρθρο 73 Μεταβατικές και ειδικές διατάξεις

.....
5. Όσοι έχουν άδεια ιδιωτικής συλλογής αρχαίων κατά τις διατάξεις του Κ.Ν. 5351/1932 (Α΄275) μπορούν να ζητήσουν να αναγνωριστούν ως συλλέκτες σύμφωνα με τον παρόντα κώδικα. Οι αιτούντες αναγνωρίζονται ως συλλέκτες εκτός εάν συντρέχουν τα κωλύματα της παρ. 1 ή της παρ. 2 του άρθρου 31. Με την απόφαση αναγνώρισης ορίζονται τα αναγκαία μέτρα, τα οποία οφείλει ο συλλέκτης να λάβει, για τη φύλαξη και διατήρηση των αντικειμένων της συλλογής το αργότερο μέσα σε προθεσμία δεκαοκτώ (18) μηνών από την αναγνώριση. Την 29η.12.2003 λήγει αυτοδίκαια η ισχύς αδειών ιδιωτικής συλλογής αρχαίων που έχουν χορηγηθεί κατά τον κ.ν. 5351/1932, εκτός εάν εκκρεμεί αίτηση αναγνώρισης ως συλλέκτη κατά το προηγούμενο εδάφιο».

Η ανωτέρω διάταξη της παρ. 5 του άρθρου 73 του ν. 3028/2002 πριν την κωδικοποίησή της με το ν. 4858/2021 είχε ως εξής:

«5. Όσοι έχουν άδεια ιδιωτικής συλλογής αρχαίων κατά τις διατάξεις του Κ.Ν. 5351/1932 μπορούν να ζητήσουν να αναγνωριστούν ως συλλέκτες σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Οι αιτούντες αναγνωρίζονται ως συλλέκτες εκτός εάν συντρέχουν τα κωλύματα της παραγράφου 1 ή της παραγράφου 2 του άρθρου 31. Με την απόφαση αναγνώρισης ορίζονται τα αναγκαία μέτρα, τα οποία οφείλει ο συλλέκτης να λάβει, για τη φύλαξη και διατήρηση των αντικειμένων της συλλογής το αργότερο μέσα σε προθεσμία δεκαοκτώ (18) μηνών από την αναγνώριση. Μετά την παρέλευση δεκαοκτώ (18) μηνών από τη δημοσίευση του νόμου αυτού, λήγει αυτοδίκαια η ισχύς αδειών ιδιωτικής συλλογής αρχαίων που έχουν χορηγηθεί κατά τις διατάξεις του Κ.Ν. 5351/1932, εκτός εάν εκκρεμεί αίτηση αναγνώρισης ως συλλέκτη κατά τη διάταξη του προηγούμενου εδαφίου.

4. Στις διατάξεις του ν. 5351/1932 «περί αρχαιοτήτων» (Α΄ 275/1932), που ίσχυε μέχρι την έναρξη ισχύος του ν. 3028/2002, ορίζονταν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

Άρθρον 23 «Οι επιθυμούντες να καταρτίσωσιν ιδιωτικές συλλογές αρχαίων δι' αγοράς αρχαίων εν Ελλάδι ή εν τω εξωτερικώ οφείλουσι να ζητήσουσιν άδειαν προς τούτο παρά του Υπουργείου Παιδείας, δυναμένου να χορηγήσει ταύτην μετά πρότασιν του αρχαιολογικού συμβουλίου λαμβανομένην κατ' απόλυτον αυτού κρίσιν»,

Άρθρον 24 «Οι έχοντες ιδιωτικές συλλογές οφείλουσι να έχωσιν ακριβή περιγραφικόν κατάλογον συνοδευόμενον με φωτογραφίας των υπ' αυτών κατεχομένων αρχαίων. Αντίγραφον τούτου αποστέλλωσιν εις το Υπουργείον άμα τω καταρισμώ της συλλογής, ή καθ' εξαμηνίας ως προς τα νέα προσκτήματα της συλλογής των.....

Άρθρον 31 «Το Υπουργείον της Παιδείας δύναται μετ' απόφασιν του αρχαιολογικού συμβουλίου λαμβανομένην δια πλειοψηφίας των τριών τετάρτων (3/4) των παρόντων ν' ακυροί δοθείσαν άδειαν προς καταρισμόν ιδιωτικής συλλογής. Εν τοιαύτη περιπτώσει ο συλλογεύς δύναται μεν να κατέχη τα αρχαία της συλλογής του, αλλά δεν έχει τα παρεχόμενα υπό του παρόντος νόμου πλεονεκτήματα εις τους συλλογείς (αρθρ. 40 ν.5351)».

5. Με τις ακόλουθες διατάξεις του Αστικού Κώδικα ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 785 «Αν ένα δικαίωμα ανήκει σε περισσότερους από κοινού, εφόσον ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά, υπάρχει ανάμεσά τους κοινωνία κατ' ιδανικά μέρη. Σε περίπτωση αμφιβολίας λογίζεται ότι τα μέρη είναι ίσα».

Άρθρο 788 «Η διοίκηση του κοινού ανήκει σε όλους μαζί τους κοινωνούς. Στις μεταξύ τους σχέσεις ευθύνονται για κάθε ππαίσμα....»

Άρθρο 793 «Κάθε κοινωνός έχει δικαίωμα να διαθέσει το μερίδιό του. Για την διάθεση ολοκλήρου του κοινού αντικειμένου απαιτείται να συμπράξουν όλοι».

Άρθρο 974 «Όποιος απέκτησε τη φυσική εξουσία πάνω στο πράγμα (κατοχή) είναι νομέας του, αν ασκεί την εξουσία αυτή διανοία κυρίου».

Άρθρο 994 «Αν νέμονται περισσότεροι το ίδιο πράγμα κατ' ιδανικά μέρη, καθένας από αυτούς έχει κατά τρίτων τα δικαιώματα από την προβολή της νομής. Στις μεταξύ τους σχέσεις δεν παρέχεται η προστασία από τη νομή εφόσον πρόκειται για τα όρια της χρήσης του πράγματος που αρμόζει στον καθένα».

6. Με τις διατάξεις του άρθρου 10 παρ. 1, 5 και 6 του ν. 2690/1999 περί του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ΦΕΚ Α' 45) ορίζεται ότι:

«1.Οι προθεσμίες για την υποβολή αίτησης, αναφοράς, δήλωσης ή άλλου εγγράφου του ενδιαφερομένου, καθώς και για οποιαδήποτε άλλη ενέργειά του είναι αποκλειστικές, εκτός αν χαρακτηρίζονται ενδεικτικές από τις διατάξεις που τις προβλέπουν.....

5. Οι προθεσμίες για τη Διοίκηση είναι ενδεικτικές, εκτός αν από τις διατάξεις που τις προβλέπουν προκύπτει ότι είναι αποκλειστικές. Οι προθεσμίες για την έκδοση ατομικών διοικητικών πράξεων, δυσμενών για το πρόσωπο το οποίο αφορούν αμέσως, είναι αποκλειστικές.

6. Υπέρβαση των προθεσμιών συγχωρείται σε περίπτωση ανώτερης βίας, καθώς και όταν ο ενδιαφερόμενος επικαλείται τη συνδρομή γεγονότων γνωστών στην υπηρεσία».

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και της υπαγωγής σ' αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα :

7. Η κατάρτιση των ιδιωτικών συλλογών κινητών αντικειμένων ήταν γνωστή από την αρχαιότητα ως σύμβολο ισχύος και ευημερίας, γνωστοί δε συλλέκτες ήταν ο

Κικέρων, ο Ηρώδης ο Αττικός και ο Ερρίκος Σλήμαν. Στα νεότερα χρόνια, ο νομοθέτης έχοντας υπόψη τις εγγενείς αδυναμίες του Δημοσίου, αναγνώρισε τον θεσμό της ιδιωτικής συλλογής με το σκεπτικό ότι οι αυστηρές διατάξεις του νόμου ΒΧΜΣΤ΄ που απαγόρευαν τη συλλογή ή κατοχή αξιόλογων αρχαίων από ιδιώτες, στέρησαν το κράτος από πολύτιμους αρωγούς, όπως οι φιλόμαχοι συλλογείς, αφ' ετέρου δε συντέλεσαν στην απόκρυψη και φυγάδευση αρχαίων στο εξωτερικό. Κρίθηκε λοιπόν από τον νομοθέτη του 1932 ότι η κατάρτιση ιδιωτικών αρχαιολογικών συλλογών θα συνέβαλε στην καταπολέμηση της αρχαιοκαπηλίας, κάτι που δυστυχώς με την πάροδο του χρόνου δεν επαληθεύτηκε. (Μελέτη Βασιλικής Μακρή «Η προστασία και διαχείριση της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς στο πλαίσιο της Διεθνούς Κοινότητας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης» σελ. 17). Σ' αυτό το πλαίσιο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 23 του κ.ν. 5351/1932, που ίσχυε κατά το χρόνο έκδοσης των αδειών των συλλογών του ερωτήματος, το δικαίωμα κατάρτισης ιδιωτικών συλλογών αρχαίων είναι ελεύθερο στην Ελλάδα και υπόκειται μόνο σε προηγούμενη σχετική άδεια του Υπουργείου Πολιτισμού, μετά από πρόταση (γνώμη) του αρχαιολογικού συμβουλίου). Η παραπάνω άδεια, εφόσον δεν ορίζεται ρητά το αντίθετο, δεν κληρονομείται σε περίπτωση θανάτου του συλλογέως, είναι προσωπική, και η μόνη δυνατότητα αναγνώρισεως και άλλου προσώπου ως νομίμου συλλογέως επί των αρχαίων νομίμως προϋφιστάμενης συλλογής είναι η, κατόπιν προηγούμενης άδειας του Υπουργείου, αποδοχή αιτήματος ενός νομίμου συλλογέως για επέκταση της άδειας και σε άλλο πρόσωπο, ως συνσυλλογέως (Γνωμ. Τριμ Επιτρ. ΝΣΚ 660/1999, 569/1996).

8. Κατ' αντίθεση προς τους κατόχους, οι οποίοι και υπό την ισχύ του κ. ν. 5351/1932 έπρεπε να δηλώνουν τον τρόπο κτήσεως των κατεχομένων από αυτούς κινητών αρχαίων, οι συλλέκτες είχαν την υποχρέωση να δηλώνουν ότι περιήλθε στην κατοχή τους το συγκεκριμένο αρχαίο, χωρίς όμως να υποχρεούνται να αναφέρουν και τον λεπτομερή τρόπο αποκτήσεως (βλ. σχετ. Δημήτριος Α. Παπαπετρόπουλος «Νόμος 3028/2002 για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς» σελ. 136). Από την διατύπωση των διατάξεων του άνω άρθρου 23 που προβλέπει την χορήγηση άδειας «προς κατάρτισιν» ιδιωτικής συλλογής, συνάγεται σαφώς ότι ο αναγνωριζόμενος ως συλλέκτης αρχαίων δεν πρέπει να έχει οπωσδήποτε προηγουμένως στην νόμιμη

κατοχή του αρχαία, ενώ η ιδιότητα του συλλογέως διατηρείται έστω και αν με απαλλοτριωτική πράξη του (πώληση, ανταλλαγή, γονική παροχή, δωρεά κλπ.) αποξενωθεί νομίμως από τα αρχαία της συλλογής (Γνωμ. Τριμ Επιτρ. ΝΣΚ 224/1998). Από τις ίδιες διατάξεις συνάγεται ότι η ιδιότητα του συλλέκτη δεν αποδίδεται στον αιτούντα και αυτός δεν αποκτά νόμιμη κατοχή επί των αρχαίων κινητών της συλλογής του, όταν υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι κατά την κατάρτισή της διαπράχθηκαν παράνομες πράξεις (βλ. και την 381/2001 της Γνωμ. Τριμ. Επιτρ. του ΝΣΚ με την οποία γίνεται δεκτό ότι δεν μπορεί να αποδοθεί η ιδιότητα του συλλέκτη και να «νομιμοποιηθεί» εκ των υστέρων η κατάρτιση συλλογής αρχαίων αντικειμένων που προήλθαν από ανασκαφές χωρίς άδεια της υπηρεσίας). Αντίστοιχα, κατά το άρθρο 31 του άνω κ.ν.5351/1932, σε περίπτωση ακύρωσης της άδειας κατάρτισης συλλογής, ο συλλογέας παραμένει κάτοχος των αρχαίων, χωρίς όμως τα πλεονεκτήματα που παρέχει ο νόμος στους συλλέκτες. Κατόπιν δε προηγούμενης άδειας του Υπουργείου Πολιτισμού είναι δυνατή η παραχώρηση της κατοχής (δηλαδή η αναγνώριση της κατοχής) επί αρχαίων μιας νομίμως υφισταμένης ιδιωτικής συλλογής, σε τρίτο πρόσωπο (Βλ. ανωτέρω Γνωμ. Τριμ Επιτρ. ΝΣΚ 660/1999, 569/1996, ΝΣΚ 562/1989 ατομική). Εφόσον δε είναι δυνατή και νόμω επιτρεπτή η κατόπιν αδειας του Κράτους εκποίηση τμήματος ή μεμονωμένων αντικειμένων ιδιωτικής συλλογής αρχαίων, είναι, κατά μείζονα λόγο, επιτρεπτή και η μεταβίβαση αυτής εν όλω ή εν μέρει αιτία θανάτου στους κληρονόμους του συλλέκτη (ΝΣΚ 660/1999, 317/1995, ατομική).

9. Στο μεταγενέστερο νόμο 3028/2002 περιλήφθηκαν επίσης διατάξεις με τις οποίες ο θεσμός αυτός αναγνωρίζεται και ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν στην λειτουργία του. Συγκεκριμένα, στη διάταξη του εδαφίου α' της παραγράφου 1 του άρθρου 31 η έννοια του συλλέκτη ορίζεται ως το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει αναγνωριστεί από την Διοίκηση με συγκεκριμένη διαδικασία και με διοικητική πράξη είτε ως νόμιμος κάτοχος ή κύριος κινητών αρχαίων μνημείων είτε ως κύριος κινητών νεωτέρων μνημείων, τα οποία συνθέτουν ενιαίο σύνολο από καλλιτεχνική, ιστορική ή επιστημονική άποψη (βλ. σχετ. Δημήτριος Α. Παπαπετρόπουλος «Νόμος 3028/2002 για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς» σελ. 135, ΝΣΚ 340/2002). Για την έκδοση της σχετικής διοικητικής πράξης απαιτείται υποβολή αίτησης του ενδιαφερομένου

και γνωμοδότηση του οικείου Συμβουλίου. Κατά πρόβλεψη του β' εδαφίου της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου, η σχετική πράξη πρέπει να εκδίδεται εντός ευλόγου χρόνου. Η άδεια χορηγείται μετά από εκτίμηση του χαρακτήρα και της σημασίας της συλλογής και με την απαραίτητη προϋπόθεση ότι ο αιτών παρέχει εγγυήσεις για την προστασία και διασφάλιση καταλλήλων συνθηκών φύλαξης και διατήρησης των κατ' ιδίαν αντικειμένων της συλλογής, καθώς και για την τήρηση των λοιπών υποχρεώσεων του συλλέκτη.

10. Όπως προκύπτει από την άνω γραμματική διατύπωση του εδαφίου α' της παραγράφου 1 του άρθρου 31 του ν. 3028/2002 (ήδη ν. 4858/2021), πρώτη και βασική προϋπόθεση αναγνώρισης του ενδιαφερομένου ως συλλέκτη είναι να τυγχάνει αυτός κύριος ή κάτοχος κατά περίπτωση των απαρτιζόντων το ενιαίο σύνολο κινητών μνημείων κατά τις διακρίσεις του αρχαιολογικού νόμου. Ως δικαίωμα της κυριότητας νοείται ο θεσμός ως απαντάται και ρυθμίζεται κατά τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα, ασκείται δε υπό τους τιθέμενους περιορισμούς της αρχαιολογικής νομοθεσίας. Οι προϋποθέσεις απόκτησης και άσκησης δικαιώματος κυριότητας επί κινητών μνημείων από ιδιώτες ορίζονται στις διατάξεις του άρθρου 21 του ν. 4858/2021 ενώ με τις διατάξεις του άρθρου 23 παρ. 1 και 2 του ίδιου νόμου ορίζονται οι προϋποθέσεις χορήγησης σε ιδιώτες άδειας κατοχής επί κινητού μνημείου, του οποίου η κυριότητα ανήκει στο Ελληνικό Δημόσιο. Η κατοχή επί των αρχαίων κινητών, των οποίων η κυριότητα ανήκει στο Κράτος κατά τις διατάξεις της αρχαιολογικής νομοθεσίας, παρατηρούμε ότι δεν νοείται υπό την έννοια του άρθρου 974 ΑΚ, δηλαδή ως άσκηση φυσικής εξουσίας επί του πράγματος, αλλά υπό ιδιότυπη έννοια, που περιέχει υποχρέωση φυλάξεως του παρακολουθούμενου από το κράτος και δικαίωμα μεταβιβάσεως της κατοχής αυτής εν ζωή ή αιτία θανάτου, υπό την αυτονόητη προϋπόθεση τηρήσεως των όρων και περιορισμών του αρχαιολογικού νόμου (βλ. σχετ. ΑΠ. 1335/2015, ΝΣΚ 298/2010 όπου και παραπομπές, ΝΣΚ 381/2001, μελέτη Βασιλικής Μακρή ο.π. σελ. 17).

11. Όπως προκύπτει από τη διάταξη του άρθρου 994 εδ. α' ΑΚ η κατοχή επί πράγματος νοείται και διαιρετώως ασκούμενη από περισσότερα υποκείμενα κατ' ιδανικά μέρη. Σ' αυτή την περίπτωση εφαρμόζονται οι περί κοινωνίας διατάξεις των άρθρων 785 επ. ΑΚ, εφόσον προσιδιάζουν στη φύση της (βλ. σχετ. Γεωργιάδη -Σταθόπουλο κατ άρθρο ερμηνεία, τομ. V, εμπράγματο δίκαιο, εκδ. 1985, σελ. 294, οι ίδιοι ο.π. σελ. 153). Κάθε δικαίωμα ιδιωτικού ή ακόμα και

δημοσίου δικαίου είναι δυνατόν να αποτελέσει αντικείμενο κοινωνίας, ανεξάρτητα από τον περιουσιακό του χαρακτήρα, ενώ η διάθεση του μεριδίου του αποτελεί δικαίωμα κάθε κοινωνού. Στην έννοια της διαθέσεως του δικαιώματος περιλαμβάνεται η μεταβίβαση τούτου όσο και η παραίτηση από αυτό (βλ.σχετ. Γεωργιάδη-Σταθόπουλου ο.π.σελ.183). Εφόσον ο νομοθέτης δεν διακρίνει οι σχετικές διατάξεις εφαρμόζονται και επί συγκατοχής ιδιωτών επί κινητών μνημείων (βλ. ΑΠ 1335/2015, όπου γίνεται λόγος για αναγνώριση συγκατοχής σε ποσοστό 50% επί αρχαίου κινητού μνημείου, καθώς και ΝΣΚ 545/1999, 562/1989). Περαιτέρω, κατά τη διάταξη του άρθρου 28 του ν. 4858/2021, ο κάτοχος κινητού αρχαίου που χρονολογείται έως και το 1453, μπορεί να μεταβιβάσει την κατοχή του αφού γνωστοποιήσει στην Υπηρεσία την πρόθεσή του και τα στοιχεία του υποψήφιου κατόχου, ο οποίος υποχρεούται να υποβάλει αίτηση για άδεια κατοχής που χορηγείται σύμφωνα με το άρθρο 23. Μεταβίβαση που πραγματοποιείται χωρίς την άδεια αυτή, η οποία εκδίδεται μέσα σε εύλογο χρόνο, είναι άκυρη και τα κινητά μνημεία αναλαμβάνονται χωρίς διατυπώσεις από το Δημόσιο. Με τους όρους και τις προϋποθέσεις της παρ. 3 του άρθρου 23, είναι δυνατή η μεταβίβαση της κατοχής των μνημείων στον κληρονόμο του κατόχου.

12. Το παρεχόμενο κατά τις ανωτέρω διατάξεις του αρχαιολογικού νόμου δικαίωμα προς κατάρτιση ιδιωτικής συλλογής έχει ιδιωτικό χαρακτήρα περιουσιακής υφής, έστω και εάν απαιτείται για την θέσπισή του έκδοση διοικητικής πράξης (βλ. σχετ. Γεωργιάδη-Σταθόπουλου ο.π. σελ.1510). Αυτό διακρίνεται μεν από το δικαίωμα της κυριότητας και την κατοχή στο καθ' ένα κίνητο πράγμα που συνθέτει την συλλογή, εδράζεται όμως επ' αυτών, αποτελώντας σύνθεση χωριστών τέτοιων δικαιωμάτων του συλλέκτη επί των αποτελούντων την συλλογή κινήτων πραγμάτων. Κατά συνέπεια το υπερκείμενο αυτό δικαίωμα περιέχει το χαρακτηριστικό του δικαιώματος της κυριότητας και της κατοχής. Επί του δικαιώματος της συλλογής, εφόσον μάλιστα ο αρχαιολογικός νομοθέτης δεν ρυθμίζει το θέμα διαφορετικά, ισχύει ό,τι ανωτέρω έχει αναφερθεί περί της διακριτής φύσης και μάλιστα κατ' ιδανικά μέρη του δικαιώματος της κυριότητας και της κατοχής (βλ. ανωτέρω ΝΣΚ 660/1989, με την οποία αναγνωρίζεται υπό το κράτος της ισχύος των διατάξεων των άρθρων 23 επ. του προϊσχύσαντος π.δ.5351/1932 το δικαίωμα της συνσυλλογής μεταξύ περισσότερων προσώπων και κατ' επέκταση η διαιρετή φύση του σχετικού

δικαιώματος). Άλλωστε δεδομένο του εξεταζόμενου ερωτήματος είναι η χορήγηση δικαιώματος επί της συλλογής σε δύο και μεταγενέστερα σε τρία πρόσωπα.

13. Με τις μεταβατικού περιεχομένου διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 73 του ν. 3028/2002, όπως κωδικοποιήθηκε με το ν. 4858/2021, προβλέπεται η δυνατότητα των αναγνωρισμένων ήδη, κατά τις διατάξεις του προϊσχύσαντος δικαίου, συλλεκτών, να ζητήσουν την αναγνώριση της ιδιότητάς τους σύμφωνα με τις διατάξεις του νέου νόμου. Η εκ νέου αναγνώριση παρέχεται, εκτός εάν στο πρόσωπο του συλλέκτη συντρέχει μια από τις αρνητικές προϋποθέσεις της παραγράφου 1 ή 2 του άρθρου 31, ήτοι εάν αυτός δεν παρέχει τις εγγυήσεις για την προστασία και ασφαλή φύλαξη και διατήρηση της συλλογής, ή το επάγγελμά του σχετίζεται ή σχετιζόταν με την προστασία μνημείων, ή είναι ή ήταν υπάλληλος παρόμοιων επιχειρήσεων. Με την απόφαση αναγνώρισης ορίζονται και τα αναγκαία μέτρα φύλαξης και διατήρησης των αντικειμένων της συλλογής, τα οποία ο συλλέκτης οφείλει να λάβει το αργότερο εντός 18μήνου από την αναγνώριση. Στην περίπτωση που υφίσταται δικαίωμα συνσυλλογής, όπως συμβαίνει στην εξεταζόμενη υπόθεση, αυτονόητο είναι ότι ο νομοθέτης των μεταβατικών αυτών διατάξεων απευθύνεται σε όλα τα υποκείμενα του κοινού δικαιώματος, έκαστο των οποίων διαθέτει αυτοτελή δυνατότητα να διαθέσει το ιδανικό μερίδιο κατά τη διάταξη του άρθρου 793 εδ. α΄ Α.Κ. Με την διάταξη δε του δ΄ εδαφίου της εν λόγω παραγράφου 5 του άνω άρθρου 73 προβλέπεται ρητά από τον νομοθέτη η αυτοδίκαιη λήξη της ισχύος των αδειών ιδιωτικής συλλογής αρχαίων που είχαν χορηγηθεί κατά τον κ.ν. 5351/1932, την 29η.12.2003, γεγονός που σημαίνει έκπτωση του ενδιαφερόμενου από το σχετικό δικαίωμά του, εκτός εάν έχει υποβληθεί από αυτόν και εκκρεμεί, αίτηση αναγνώρισής του ως συλλέκτη. Στην περίπτωση της ύπαρξης κοινού δικαιώματος συνσυλλογής, η έκπτωση επέρχεται από το ιδανικό μερίδιο εκάστου κοινωνού.

14. Κατά τη ρητή πρόβλεψη της διάταξης του άρθρου 31 παρ. 1 εδάφιο β΄ του ν. 3028/2002, όπως κωδικοποιήθηκε με το νόμο 4858/2021, η διοικητική πράξη περί αναγνώρισης (το πρώτον) της συλλεκτικής ιδιότητας του ενδιαφερομένου πρέπει να εκδίδεται εντός ευλόγου χρόνου. Η “υπόδειξη” αυτή για την εντός ευλόγου χρόνου έκδοση της διοικητικής πράξης δεν επαναλαμβάνεται και για την έκδοση της διοικητικής πράξης περί ανανέωσης της άδειας στη μεταβατική διάταξη του

άρθρου 73 παρ. 5 του ίδιου νόμου, στην οποία ορίζεται ρητά μόνο η (αποκλειστική) προθεσμία για την υποβολή της σχετικής αίτησης. Η κωδικοποιημένη διατάξη, επομένως, επαναφέρει το δικαίωμα ανανέωσης των αδειών που είχαν χορηγηθεί υπό το καθεστώς του κ.ν. 5351/1932, παραλλάσσοντας την σχετική με την προθεσμία διατύπωση της διάταξης, ώστε αντί του δεκαοκταμήνου από την δημοσίευση του νόμου 3028/2002, ορίζεται πλέον η καταληκτική ημερομηνία της 29ης-12-2003. Εξάλλου, το εύρος του ευλόγου χρόνου που συνιστά αόριστη νομική έννοια δεν είναι γνωστό εκ των προτέρων, μπορεί δε να είναι και διαφορετικό για κάθε περίπτωση και γι' αυτόν τον λόγο πρέπει να κρίνεται κάθε φορά με βάση τα δεδομένα που υφίστανται στην εξεταζόμενη περίπτωση υπό ομαλές συνθήκες (βλ. σχετ. ΝΣΚ 24/2012 όπου παραπομπές σε σχετική νομολογία και βιβλιογραφία). Κατεξοχήν δε κριτήριο προσδιορισμού του ευλόγου αυτού χρόνου είναι η τυχόν προκύπτουσα ανάγκη εκκαθάρισης των πραγματικών περιστατικών της εκάστοτε κρινόμενης υπόθεσης (βλ. ΣΤΕ 505/2016, 3618/2015 κ.ά.).

15. Περαιτέρω, στις διατάξεις του άρθρου 10 παρ. 1 και 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, που εφαρμόζονται εν προκειμένω σε συνδυασμό με τις διατάξεις του αρχαιολογικού νόμου, αποτυπώνεται η γενική αρχή του διοικητικού δικαίου σύμφωνα με την οποία οι προθεσμίες που τάσσονται από τον νομοθέτη και αφορούν σε ενέργειες του διοικούμενου προς τη διοίκηση έχουν κατά κανόνα, αποκλειστικό χαρακτήρα, υπό την έννοια ότι η πάροδος ορισμένου χρόνου επιφέρει την απώλεια του δικαιώματος. Υπέρβαση των προθεσμιών συγχωρείται μόνο σε περιπτώσεις ανωτέρας βίας ή όταν γίνεται επίκληση από τον ενδιαφερόμενο γεγονότων γνωστών στη Διοίκηση (βλ. σχετ. ΝΣΚ 17/2016 με τις σχετικές παραπομπές, επίσης ΝΣΚ 146/2013). Αντίθετα, οι προθεσμίες που αφορούν σε ενέργειες της Διοίκησης, αποβλέποντας στην λειτουργική αποτελεσματικότητά της και στην ποιοτική αναβάθμιση των παρεχομένων προς τον πολίτη υπηρεσιών (βλ. προοίμιο εισηγητικής έκθεσης του ν. 2690/1999 καθώς και ΣΤΕ Ολομ. 3004/2010, ΣΤΕ 1376/2018, 92/2016, 2826/2014), έχουν ενδεικτικό χαρακτήρα, εκτός εάν ορίζεται άλλως από τις διατάξεις που τις προβλέπουν.

16. Κατά το πραγματικό του ερωτήματος, οι Κ. Κ και Χ.-Ν. Κ. είχαν αναγνωριστεί ως συλλογείς αρχαίων, σύμφωνα με τις διατάξεις του προϊσχύοντος νόμου περί

αρχαιοτήτων (κ.ν. 5351/1932). Κατά τον χρόνο χορήγησης της σχετικής άδειας η συλλογή τους αποτελείτο ήδη από συγκεκριμένο αριθμό θρησκευτικών εικόνων, ενώ κατά τον εμπλουτισμό της με νέα αντικείμενα τηρήθηκαν οι νόμιμες διατυπώσεις. Ως εκ τούτου, η άδεια κατάρτισης συλλογής παρείχε μεν σ'αυτούς για το μέλλον τα δικαιώματα που σχετίζονται με την ιδιότητα του συλλέκτη και δημιουργούσε τις σχετικές υποχρεώσεις, ταυτόχρονα δε «νομιμοποιούσε» στην πράξη την κατοχή τους επί των αρχαίων, αναγνωρίζοντας σιωπηρά τα δικαιώματά τους, τα οποία άλλωστε δεν αμφισβητήθηκαν ούτε κατά την έκδοση των διοικητικών πράξεων περί αναγνώρισής τους ως συλλεκτών, ούτε καθόλο το διάστημα μέχρι την έναρξη ισχύος του ν. 3028/2002, ο οποίος έθεσε ως προϋπόθεση για την αναγνώριση, το πρώτον, της ιδιότητας του συλλέκτη, τη νόμιμη κατοχή των αρχαίων κινητών. Η εκ νέου όμως αναγνώριση της ιδιότητας αυτής κατά την προβλεπόμενη στη μεταβατική διάταξη του άρθρου 73 παρ. 5 του ν. 3028/2002 διαδικασία, είχε τυπικό χαρακτήρα, καθώς η σχετική άδεια, κατά τη ρητή πρόβλεψη του β'εδαφίου της ανωτέρω παραγράφου 5, δεν ανανεώνεται μόνο στην περίπτωση που συντρέχουν τα κωλύματα των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 31 του ν. 3028/2002, (βλ. σχετ. και Δημήτριος Α. Παπαπετρόπουλος «Νόμος 3028/2002 για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς» σελ. 139). Συνεπώς, η μη ύπαρξη αυτοτελούς πράξεως αναγνωριστικής της κατοχής των συλλογών επί των αντικειμένων της συλλογής που προϋφίσταντο της έκδοσης της προηγούμενης άδειας - καθώς για τα νέα προσκτήματα υπήρχε υποχρέωση δήλωσης προς την υπηρεσία- δεν αποτελούσε κώλυμα για την ανανέωσή της. Αντίστοιχα, μόνη συνέπεια της μη εμπρόθεσμης υποβολής αίτησης για την ανανέωση της άδειας, είναι η λήξη της ισχύος της άδειας που είχε χορηγηθεί κατά τον κ.ν.5351/1932 και όχι η απώλεια της κατοχής των αντικειμένων της συλλογής.

17. Κατά τα παραπάνω, από την μεσολάβηση χρονικού διαστήματος 18 ετών από την εμπρόθεσμη υποβολή της από 5-12-2003 αίτησης του Κ. Κ. για την έκδοση της διοικητικής πράξης περί ανανέωσης της άδειάς του, ενόψει και της διατύπωσης της μεταβατικής διάταξης, δεν συνάγεται σιωπηρή απόρριψη της αιτήσεως. Αντίθετα, από τα δεδομένα της παρούσας υπόθεσης συνάγεται ότι αυτή παρέμεινε εκκρεμής για την αρμόδια υπηρεσία, η οποία, διατηρώντας συχνή επικοινωνία με τον αιτούντα, εξακολουθούσε να ασκεί την απαιτούμενη από το

νόμο επίβλεψη και παρακολούθηση των συνθηκών φύλαξης και συντήρησης της συλλογής, πραγματοποίησε την απαραίτητη για την διεκπεραίωση της αίτησης ακριβή καταμέτρηση των αντικειμένων της, ενόψει δε των ποικίλων ζητημάτων νομικής φύσεως που ανέκυψαν και αδυνατούσε να επιλύσει, υπέβαλε σχετικό ερώτημα κατά το έτος 1916. Η πάροδος επομένως του χρονικού αυτού διαστήματος, δεδομένης και της επιβεβαίωσης του ενδιαφέροντος του αιτούντος, με την από 18-04-2019 επιστολή του, δεν εμποδίζει τη Διοίκηση να ασκήσει κατά τον παρόντα χρόνο την αρμοδιότητά της, εκδίδοντας την προβλεπόμενη στη διάταξη του άρθρου 73 παρ. 5 του ν. 3028/2002, όπως κωδικοποιήθηκε με το ν. 4858/2021, διοικητική πράξη. Εξάλλου, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 73 παρ. 5 του ν. 4858/2021, η ισχύς της άδειας του Χ.-Ν. Κ. έληξε αυτοδικαίως την 29-12-2003, εφόσον κατά το χρόνο αυτό δεν εκκρεμούσε εμπρόθεσμη αίτησή του προς ανανέωσή της, ενώ η αντίθεσή του στο ενδεχόμενο έκδοσης άδειας συλλέκτη μόνο στο όνομα του αδελφού του, που δηλώθηκε με την από 12-04-2019 επιστολή του, δεν επιφέρει έννομες συνέπειες. Το ίδιο άλλωστε ισχύει και για την δηλωθείσα με την από 18-04-2019 επιστολή, επιθυμία του πρώτου να εκδοθεί η σχετική άδεια και στο όνομα του Χ.-Ν. Κ.

18. Με το ιδιωτικό συμφωνητικό που υποβλήθηκε στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού δηλώνεται η πρόθεση των συγκατόχων (και συνσυλλεκτών, μέχρι την 29η-12-2003) να προβούν σε διάσπαση της συλλογής, υπό την έννοια όχι απλώς της μεταβολής του χώρου φύλαξης τμήματος αυτής, αλλά και της μεταβίβασης των υφισταμένων δικαιωμάτων καθενός επί συγκεκριμένων αντικειμένων της στον άλλο, ώστε καθένας να κατέχει πλέον αποκλειστικά τα αντικείμενα που του μεταβιβάστηκαν με την κοινή συμφωνία. Το συμφωνητικό αυτό είναι έγκυρο σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα περί κοινωνίας δικαιώματος (785 επ. ΑΚ), ιδίως σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 793 του ΑΚ, κατά την οποία κάθε κοινωνός έχει δικαίωμα να διαθέσει το μερίδιό του. Θα πρέπει επομένως να εξεταστεί από την υπηρεσία ως προς την τήρηση των προϋποθέσεων της παραγράφου 10 του άρθρου 31 του ν. 4858/2021, που προβλέπει την δυνατότητα διάσπασης της συλλογής μετά από άδεια του Υπουργού Πολιτισμού ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου, αφού εκτιμηθούν η σημασία της συλλογής και οι συνέπειες της διάσπασης. Όπως δε έχει γίνει δεκτό και με τις ατομικές γνωμοδοτήσεις 404/1985 και 562/1989 του

Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, επειδή ο νόμος τις συλλογές, εν όψει του ευχερούς της παρακολουθήσεώς τους, τις αντιμετωπίζει ως " ενότητες " αρχαίων αντικειμένων και ως τέτοιες τις επιτρέπει, και υπό ορισμένες προϋποθέσεις τις ενθαρρύνει, παρέπεται ότι η διάσπαση της ενότητας αυτής πρέπει να επιτρέπεται όταν δεν κρίνεται επικίνδυνη για την φύλαξη και συντήρηση των αρχαίων και όταν δεν προκαλεί στην υπηρεσία δυσχέρειες επιβλέψεως και παρακολουθήσεώς τους, ζητήματα πραγματικά, εξαρτώμενα από τις ειδικές συνθήκες κάθε περίπτωσης. Εφόσον όμως ουδεμία των ανωτέρω περιπτώσεων συντρέχει, δυσχερώς η υπηρεσία θα μπορούσε ν' αρνηθεί την οποιαδήποτε μεταβολή του προσώπου του κατόχου ή συλλογέως.

Απάντηση

19. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στα ερωτήματα που υποβλήθηκαν το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Ε΄) γνωμοδοτεί ομόφωνα ως εξής:

α) Η διοικητική διαδικασία αναγνώρισης του Κ. Κ. ως συλλέκτη αρχαίων κατά τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 73 παρ. 5 του ν. 3028/2002, όπως κωδικοποιήθηκε με το νόμο 4858/2021, πρέπει να ολοκληρωθεί ενόψει της εμπρόθεσμης υποβολής της αιτήσεώς του, για όλη τη συλλογή.

β) Η ισχύς της άδειας κατάρτισης συλλογής του Χ.-Ν. Κ., που είχε χορηγηθεί κατά τις διατάξεις του κ.ν. 5351/1932, έληξε αυτοδικαίως στις 29-12-2003, εφόσον αυτός δεν υπέβαλε αίτηση για την ανανέωσή της μέσα στην οριζόμενη από τη διάταξη του άρθρου 73 παρ. 5 του ν. 3028/2002, όπως κωδικοποιήθηκε με το νόμο 4858/2021, προθεσμία. Ανεξάρτητα από το γεγονός αυτό, ο Χ.-Ν. Κ., ως αναγνωρισμένος συνσυλλέκτης υπό το καθεστώς του προϊσχύσαντος δικαίου, παραμένει συγκατόχος των αντικειμένων της συλλογής, εφαρμοζομένων των διατάξεων του Αστικού Κώδικα περί κοινωνίας δικαιώματος στις μεταξύ των Κ. Κ. και Χ.-Ν. Κ. σχέσεις.

γ) Η δυνατότητα διάσπασης της συλλογής κατόπιν συμφωνίας μεταξύ των συγκατόχων της, θα κριθεί από την υπηρεσία μετά από εκτίμηση της σημασίας της συλλογής και των συνεπειών της διάσπασής της, σύμφωνα με την διάταξη της παρ. 10 του άρθρου 31 του ν. 3028/2002, όπως κωδικοποιήθηκε με το νόμο 4858/2021.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 27-02-2022

Η Πρόεδρος του Ε' Τμήματος ΝΣΚ

Η Εισηγήτρια

Νίκη Μαριόλη

Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μαρία Οικονόμου

Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.